

מחשבת ישראל בחינוך הממלכתי

דגשים לקראת
בחינת הבגרות
במחשבת ישראל
קיץ תשפ"א

שקפים 3-6: מועדים, חישוב ציונים ודרכי דיווח

שקפים 7-12: להירגע ולהרגיע:
תזכורת על מבנה הלימודים ומרכיבי הציון במחשבת ישראל
והתאמות שונות בתשפ"א

שקפים 13-21: היערכות לבחינה:
דגשים והנחיות על מבנה הבחינה, מילות הנחיה ומענה מטבי

עדכוני בגרות קיץ מחשבת ישראל

על רקע המצב הביטחוני, משרד החינוך יאפשר לתלמידים להיבחן במועד נוסף במקצוע מתמטיקה ביום רביעי 9.6.2021, רק בבתי הספר בהם לא התקיימו לימודים פיזיים בשל הנחיות פיקוד העורף ו/או הרשות המקומית.

תלמידים שאמורים להבחן באותו שבוע במחשבת ישראל (10.6), יוכלו לדחות את ההיבחנות ל"מועד נבצרים הגבר" ב-12.7, על פי בחירתם.

תלמיד לא יוכל לגשת לשני המועדים (גם לרגיל וגם לנוסף).

בתי הספר יוכלו לפצל את תלמידיהם ולבחון את חלקם במועד הרגיל וחלקם במועד החלופי.

השאלונים במועד נבצרים (ב12.7) ישוגרו באמצעות מערכת הודעות מטה ולא ידוורו. על בתי הספר יהיה להיערך לכך (יש לוודא תקינות מדפסות ומכונות צילום ביום הבחינה וארגון השאלונים לפני תחילתה).

הזנות ציונים:

שיוך תלמידים לאופן ההיבחנות:

יש לשייך את התלמידים בהלימה לתכנון ולאופן היבחנותם (חיצוני / פנימי) ולוודא כי כל תלמיד משויך בהתאם לתכנית ההיבחנות שלו. אם חל שינוי בתכנית, יש לעדכן את השיוך בהתאם. ציונים יקלטו בהתאם לאופן השיוך. לנוחיותכם, ניתן לצפות בדו"ח נבחנים לשאלון במנב"סנט המפרט עבור כל תלמיד את אופן ההיבחנות שלו.

דיווח הערכה חלופית ופנימית (כלומר ה-70%, בסוף י"ב): עד לתאריך 1.7.21

דיווח ציונים בית ספריים המחליפים היבחנות חיצונית (יחד עם ציוני ה"מגן"):
לכל המאוחר עד השעה 20:00 ביום שלפני הבחינה החיצונית ([קישור לחוזר](#)).

אופן דיווח הציונים: את הציונים השנתיים והציונים הפנימיים המהווים חלופה להיבחנות חיצונית, יש לדווח באמצעות המנב"סנט ותוכנות ההשלמה בלבד.

ציון בית-ספרי ממיר בגרות חיצונית (30%)

הזנה של הציון השנתי המסכם במערכת **מנב"ס.נט** –
עד **1/7/2021**.

ציון זה ייקלט במערכת כציון הבגרות **הסופי**. (בתנאי שלא נקלט ציון
"חיצוני" באחד משני המועדים).

יש לוודא:

- התלמיד ניגש לבחינות מתכונת ובגרות בית-ספרית (ממירה בגרות חיצונית, מאושרת על ידי המפמ"ר ומבוססת על שאלונים משנים קודמות);
- הייתה לו אפשרות לערער מבעוד מועד על ציונו זה.
- הליך שקלול ההערכה הבית-ספרית שקוף וגלוי לתלמידים, נתון לבקרה (אגף הבחינות) ולערעור (התלמידים)

הציון שיופיע בגיליון הציונים של התלמיד אמור להיות הציון הסופי שדווח על ידי ביה"ס.

שקלול ציוני 70%

חישוב הציון:

1. הציון יורכב משקלול ההערכות המצטברות לאורך שנות הלימודים (י-י"א-י"ב ביחידות הבית-ספריות).
2. אנו מציעים את חלוקת האחוזים הבאה (=מחווון) לפי ארבעה חלקים:

יחידה 1	יחידה 2	יחידה 3	חצי יחידה	ציון משוקלל
25%	30%	30%	15%	100%
(בדרך כלל בכיתה י')			(בדרך כלל במקביל ליחידה החיצונית)	מחושב בסוף י"ב

3. על בסיס זה מוצעת לכם **טבלת אקסל מתאימה (באתר המפמ"ר)**.

https://meyda.education.gov.il/files/Mazkirut_Pedagogit/MafmarMachshevetIsrael/GradesCalcSummer.xlsx.2020

הציון המשוקלל בכל יחידת לימוד פנימית מבוסס על הישגים שוטפים ותפקוד לימודי רציף, וכן אירועי ההערכה המסכמים (מתכונת, בגרות, הערכה חלופית, עבודת חקר וכו' – במשקל של 50% לכל היותר מהציון המלא על היחידה) – הכול בהתאם לנושא היחידה, דרכי לימודה והמבנה שלה.

חשוב שמרכיבי הציון יהיו ידועים וגלויים לתלמידים בכל שלב מלימודיהם.

הציון המדווח הוא הציון הסופי והמשוקלל, אחד בלבד (מתוך 100). ידווח פעם אחת, בסוף י"ב. יש לדווח עד **1/7/21**. הציון ידווח באופן מקוון (באפליקציה) בטופס 9588 (עבודות חקר ומטלות ביצוע) המזכה בתשלום. פרטים אצל רכז/ת הבגרויות.

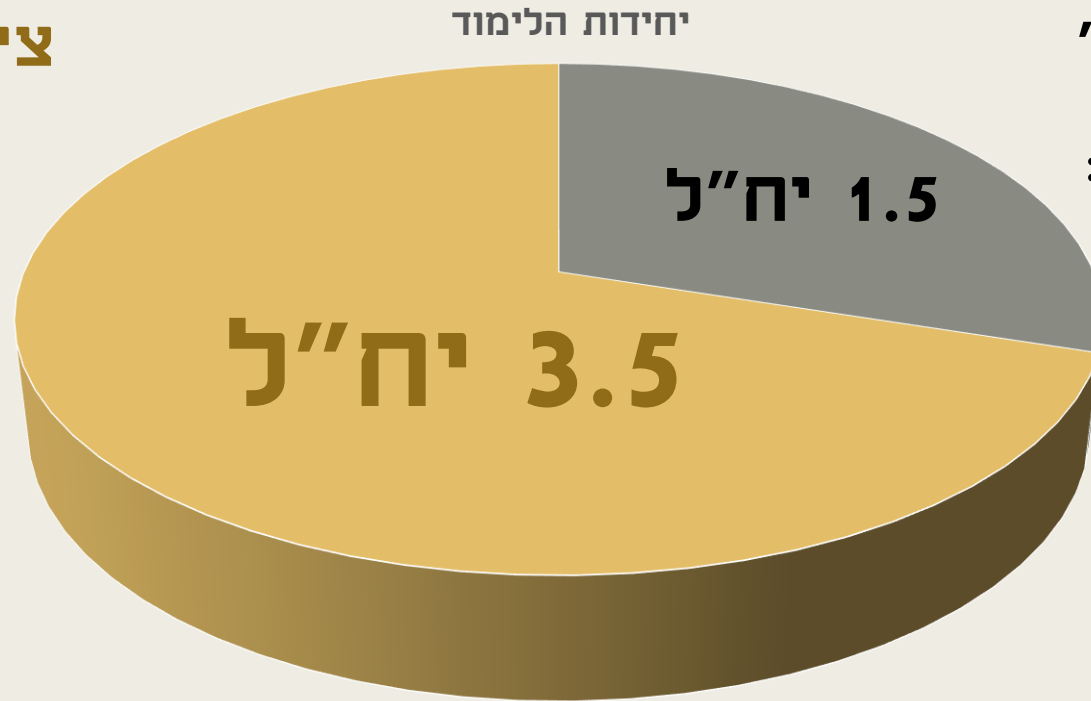
וכעת לבחינה העיקר – להירגע ולהרגיע

וכמה דברים שתמיד כדאי לזכור כשניגשים לבחינה החיצונית...

תזכורת: איך בנויה תכנית הלמידה במחשבת ישראל ל-5 יח"ל?

ציון 'חיצוני'

אחד מתוך שלושה נושאים:
- "שמונה פרקים" לרמב"ם,
- אהבה וזוגיות,
- הטוב והרע

בגרות בי"ס - 70% ■ בגרות חיצונית - 30%

ציון בי"ס פנימי

תכנית בית-ספרית
המבוססת על היחידות
שלא נלמדו לבגרות
החיצונית וכן על נושאים
נוספים לבחירה:
- 'ובחרת בחיים',
- 'מעגלי שייכות',
- 'הכוזרי' לר' יהודה הלוי,
- אח-אחר-אחריות,
- משבר האמונה בעת החדשה,
- חלונות חג,
- הגות ציונית
- סיורים לימודיים
- תוכניות ייחודיות
ועוד...

המסר המרכזי: עיקר הלמידה במחשב"י מבוססת על תכנית למידה והערכה בית-ספרית, על אִמון, התאמה ובחירה מקסימלית של המורה ותלמידיו הן ביחס לנושאי הלימוד והן ביחס לדרכי הלימוד וההערכה. עידוד לקיום הערכה בית-ספרית חלופית משמעותית ותהליכית לפחות בהיקף 30%. וגם בהערכה החיצונית יש מידה רבה של בחירה. "אין אדם [מ]למד אלא במקום שלבו חפץ."

תזכורת: איך בנוי הציון במחשבת ישראל ל-5 יח"ל?

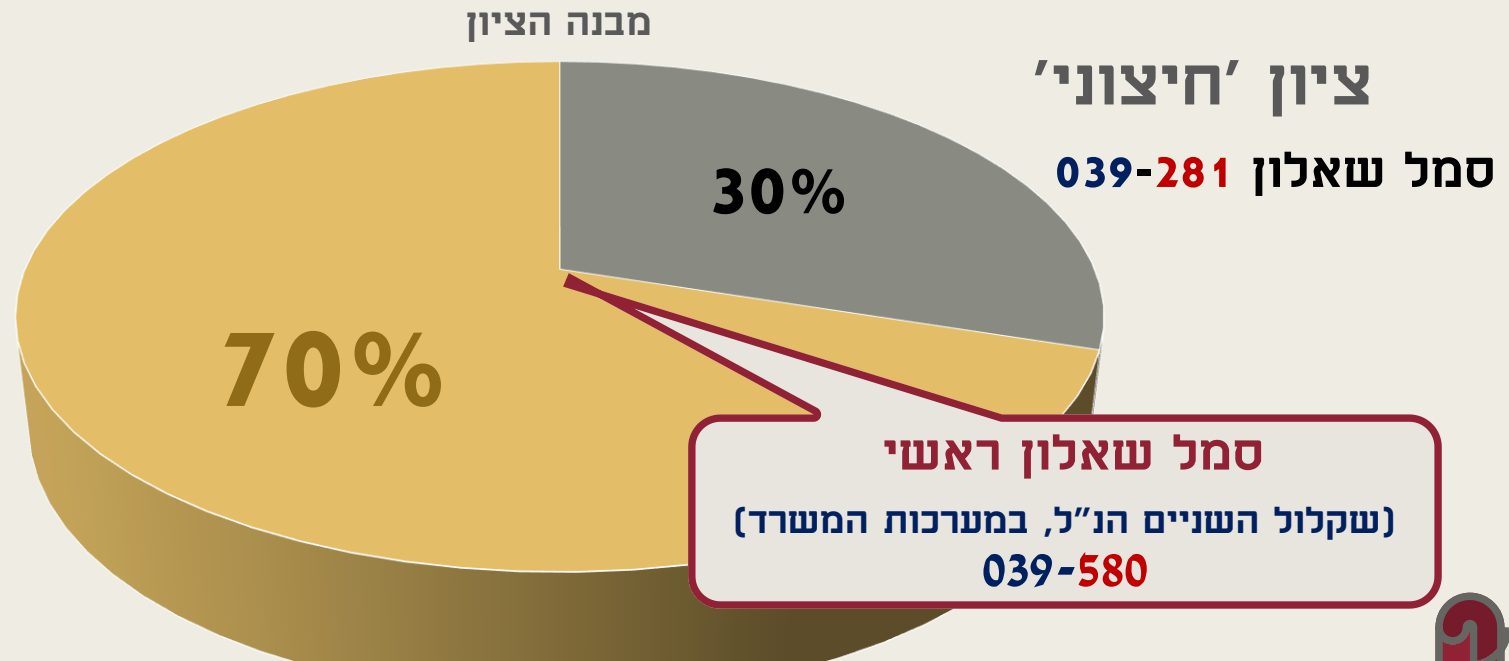
ציון בי"ס פנימי

סמל שאלון 039-383

הציון הפנימי מורכב משקלול הציונים המצטברים בכיתות [י'-י"א-י"ב (כולל מרכיבים של הערכה חלופית)]; הציון ידווח כציון סופי (מתוך 100) פעם אחת בלבד, בסוף כיתה י"ב, בטופס 9588

במערכת שילובית ובאפליקציה של אתר המרב"ד.

יש לתעד את התהליך הפדגוגי הרב-שנתי שהביא לציון, לצורך בקרה, פיקוח ומעקב, ולהעביר מדגמים (מחברות בחינה ומשימות הערכה חלופית), לפי ההנחיות שבאתר מפמ"ר.

המסר המרכזי: הציון הפנימי הוא עיקר הציון. הוא מבטא תהליך למידה מתמשך של 2-3 שנים ובמהלכן אירועי הערכה שונים ומגוונים, ולא אירוע הערכה יחיד. הציון החיצוני אמנם חשוב לצורך מידה מסוימת של סטנדרטיזציה בתחום הדעת, אך משקלו קטן יחסית. (למשל: אם תלמיד למד היטב ביחידות הפנימיות וקיבל בהן ציון ממוצע 85, די שיקבל ציון 65 בבחינה החיצונית כדי להישאר בציון סופי 80). לכן אין סיבה להילחץ מהבחינה החיצונית וממידת השפעתה על הציון הסופי.

שאלון הבגרות החיצונית תשפ"א

התאמות והקלות שונות עקב הקורונה

- **חומר הלימודים:** הבחינה נכתבה על בסיס תכנית הלימה מצומצמת. כמעט כל נושאי התכנית המרכזיים באים לידי ביטוי בבחינה.
- **הבחינה:** השאלות וההנחיות מנוסחות בצורה פשוטה ככל האפשר, ממוקדות בעיקר בהבנה ובניתוח של הטקסטים והתכנים שנלמדו, ופחות בהיבטים ספקולטיביים ותיאורטיים מורכבים יותר, העולים בהם ומתוכם. הבחינה בכללה נבדקה ועברה בקרות רבות ושונות, והיא הוגנת ומאוזנת.
- **חוקי מענה:** פרק המושגים ירד. אפשרות לשנן פחות, ולהשקיע יותר בשאלות התוכן, ואף לקבל עליהן ניקוד רב יותר. בממוצע – כ-1 נק' נוספת לכל סעיף (לעומת שנים רגילות).
- **תנאי היבחנות:** כלל התלמידים זכאים השנה לתוספת זמן (כחצי שעה נוספת).
- גם **בדיקת הבחינה במרב"ד** תיעשה מתוך מגמה להתחשבות מקסימלית, ובמיוחד בנושאים מורכבים או חדשים יחסית.

מדינת ישראל
משרד החינוך

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' מורשת

שינוי חוקי מענה תשפ"א

מחשבת ישראל ממלכתי (לבי"ס כללי)

מעודכן לתאריך: 16.1.21 מספר השאלון: 039281

על התלמיד לענות רק על אחד החלקים, על פי מה שלמד:
חלק א: "שמונה פרקים לרמב"ם"

או
חלק ב: "את שאהבה נפשי" – אהבה וזוגיות במחשבת ישראל
או
חלק ג: "הטוב והרע בהגות היהודית"

שינוי חוקי מענה תשפ"א	בשורה			הנושא	פרק
	מספר נקודות	מספר סעיפים שעליהם יש להשיב	מספר שאלות עליהן יש להשיב		
אין שינוי במספר השאלות ובבחירה יש לבחור שאלה 1 מתוך 2 כל סעיף יהיה שווה 11 1/3 (במקום 10 נק') סה"כ 34 נק' בחלק ראשון	כל סעיף 10 נק': 10=30X3 סה"כ לשאלה 30 נק'	בחירה של 3 סעיפים מתוך 4	1	2	ראשון שאלות גדולות
אין שינוי במספר השאלות ובבחירה כל שאלה תהיה שווה 22 נק' (במקום 20 נק') סה"כ 66 נק' בחלק שני	כל שאלה 20 נק': סה"כ 60 נק': 3X20=60	2 סעיפים לכל שאלה	3	5	שני קטנות שאלות
חלק המושגים מבוטל 10 נק': יחולקו בין חלק ראשון וחלק שני, כאמור לעיל (כנקודה נוספת לכל סעיף במבחן)	כל מושג 5 נק': סה"כ 10 נק': בחלק זה: 2X5=10	יש לענות על 2 מושגים מתוך 4	4	4	שלישי מושגים
1X34=34 3X22=66 סה"כ 100 נק'	1X30=30 3X20=60 2X5=10 סה"כ 100 נק'				סה"כ

בחינת בגרות היצונית תשפ"א

סמל שאלון 039281

- שימו לב לחלוקת השאלות והעמודים בשאלון הבחינה (10/6/21) לפי שלושת החלקים (הנושאים) האפשריים:

חלק	נושא	שאלות	עמודים בשאלון
א	שמונה פרקים לרמב"ם	שאלות 1-7	עמ' 2-7
ב	את שאהבה נפשי – אהבה וזוגיות	שאלות 8-14	עמ' 8-12
ג	הטוב והרע בהגות היהודית	שאלות 15-21	עמ' 13-18

- יש להקפיד להשיב רק על חלק אחד, ולא לערבב שאלות מחלקים שונים.
- יש להשיב רק על החלק שאליו למדתם בשנה זו **לבחינה היצונית**. שימו לב שמענה על חלק אחר, שלמדתם כיחידה פנימית, יביא לפסילת הבחינה.
- ניתן ומומלץ לכתוב על הלוח בכיתה את העמודים ומספרי השאלות הרלבנטיים, על ידי רכזת הבגרויות.

מבנה השאלון בכל אחד משלושת החלקים

פרק בבחינה	זמן מומלץ	סוג השאלה	הבחירה הרגילה + ניקוד	הבחירה בשאלון מותאם + ניקוד
פרק ראשון	45 דקות (15 דק' לסעיף)	שאלה בזיקה לטקסט/ים: הבנה וניתוח, השוואה, דיון ויישום	שאלה <u>אחת</u> מתוך שתיים. בתוך השאלה: שלושה סעיפים מתוך ארבעה. $3 \times 11.333 = 34$ נקודות	בחירה רגילה (שאלה אחת, שלושה סעיפים) $3 \times 13.333 = 40$ נק'
פרק שני	75 דקות (25 דק' לשאלה)	שאלות הבנה ובקיאות	<u>שלוש</u> שאלות מתוך חמש. (בכל שאלה – שני סעיפים) $6 \times 11 = 66$ נקודות	שתי שאלות (במקום שלוש) מתוך חמש. $4 \times 15 = 60$ נקודות
		סך הכול ניקוד	100 נקודות	100 נקודות

תזכורת: בבחינה מותאמת: בחירה של 2 שאלות קטנות בלבד (במקום 3) בחלק השני

הצעה לתיקון בחינת המתכונת - תוכן וצורה:

את החזרה לקראת הבגרות מומלץ לבצע דרך תיקון שגיאות שכיחות שמצאתם בתשובות לבחינת המתכונת. כך תוכלו לשלב הערות תוכן וצורה כאחד בצורה מועילה.

מומלץ לבנות דף עבודה ובו טבלה שבה שלושה טורים: בטור הראשון שתכינו מראש – [חלקי] תשובות שונות מתוך בחינות התלמידים למבחר שאלות (התשובות יכללו הן שגיאות אופייניות והן תשובות טובות); שני הטורים האחרים מיועדים לעבודת התלמידים: בטור השני התלמידים יתבקשו להציע ניקוד לכל תשובה, ובמידת הצורך לציין מה היו הבעיות בתשובה שקראו. ובטור השלישי: יכתבו תשובה מתוקנת, בעקבות הדיון המשותף בכיתה. (יש להתחיל בדוגמא משותפת על הלוח).

בשיעורי החזרה ו"תיקון" בחינת המתכונת (וכן בלימוד השוטף לכל אורך השנה) יש להתייחס להיבטים שונים: מבנה הבחינה, תוכן וצורה של השאלות והתשובות, התארגנות בזמן, שימת לב למילות השאלה ומילות ההנחיה, ועוד.

כך ייחשפו התלמידים לסוגים שונים של שגיאות, ויתרגלו ביחד את דרכי תיקונן). (בכתות מב"ר עדיף להימנע מכתובת השגיאות אלא

לכתוב את התשובה המלאה יחדיו).

שאלה לדוגמא מהמתכונת

תיקון תשובה (אחרי דיון משותף)	ניקוד התשובה + הערות ע"י התלמידים	תשובה להתייחסות

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

מחשבת ישראל

(לבר"ס כללי)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. סביבה השאלון וספתח המערכת: בשאלון זה שלושה חלקים.

שים לב: עליך לענות רק על החלק שלמדת: על חלק א או על חלק ב או על חלק ג.

חלק א (עמ' 2-6) – "טמונה פריקים לרמב"ם"

פרק ראשון	–	(34x1)	–	34	נקודות
פרק שני	–	(22x3)	–	66	נקודות
סך הכול	–		–	100	נקודות

חלק ב (עמ' 7-11) – "את שאחבה נפשי" – אחבה חוגיות במחשבת ישראל

פרק ראשון	–	(34x1)	–	34	נקודות
פרק שני	–	(22x3)	–	66	נקודות
סך הכול	–		–	100	נקודות

חלק ג (עמ' 12-16) – "הטוב והרע בהנות היהודית"

פרק ראשון	–	(34x1)	–	34	נקודות
פרק שני	–	(22x3)	–	66	נקודות
סך הכול	–		–	100	נקודות

ג. חינור עוד סותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: (1) קרא את כל סעיפי השאלה בטרם תשיב עליה. התרכז במה שנדרש בכל סעיף.
(2) הקפד להסביר ולבסס כהלכה את תשובותיך.
(3) שים לב לכתב, לכתיב ולמיסוד.

התארגנות לבחינה:

כדאי להכין את התלמידים גם מבחינה טכנית

ונפשית:

- שתייה, ממתק
- כלי כתיבה מתאימים ותקינים
- שעון, תכנון זמן (הבחינה תימשך השנה שעתיים וחצי לכולם)
- ארגון הכתיבה במחברת הבחינה, הקפדה על סדר וניקיון בבחינה
- מה מסייע לי להירגע?
- להזכיר: מבנה השער, חוקי המענה (רגיל + מותאמים), הכוונה ברורה לחלק שעליהם להשיב

מחשבת ישראל, קיץ תשפ"א*, מס' 039281
חלק א

- 2 -

השאלות

חלק א: "שמונה פרקים לרמב"ם"

פרק ראשון (34 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-2.

בשאלה שבחרת ענה על שלושה מן הסעיפים א-ד (לכל סעיף — $11\frac{1}{3}$ נקודות; סך הכול — 34 נקודות).

יש להפנות את תשומת לב שבפרק הראשון בבחינה (שאלות בזיקה לטקסט/ים) הניקוד ניתן בחלקי נקודה $11\frac{1}{3}$ (כתוצאה מהורדת פרק המושגים).

בחינה מותאמת

חשוב להנחות את התלמידים שאושרה להם בחינה מותאמת, וליידע אותם **מראש** על דרכי ההיבחנות שלהם, כיוון שהשאלון שבידיהם הוא השאלון הכללי, אשר אינו מכיל התייחסות מפורשת לתלמידים המותאמים. השנה כאמור ההבדל הוא רק במספר השאלות הנדרשות בפרק השני (שתיים במקום שלוש), וחלוקה שונה של הניקוד.

גם בשעת הבחינה רצוי להזכיר זאת לתלמידים, ולוודא שהם מודעים להנחיות המיוחדות שלהם. כמובן, מחברת הבחינה תיבדק כמותאמת רק אם יש עליה המדבקה המתאימה.

שימו לב, במחברת המסומנת כבחינה מותאמת אין אפשרות לבדוק לפי ההנחיות הרגילות! (ההגבלה היא מערכתית-ממוחשבת.)

מומלץ לחזור על הדגשים הבאים ולהדגים אותם סביב בחינת המתכונת ואגב תיקונה המשותף עם התלמידים.

- **ראיית השאלה השלמה לפני ירידה לפרטים:** כיוון שתלמידים נוטים להתחיל מיד בכתיבת התשובה, אף בטרם קראו כהלכה את השאלון/השאלה, רצוי לתרגל מראש עם התלמידים את העיון בשאלון (קריאה ראשונית של כל פרק בנפרד), כדי לאפשר בחירה מושכלת של השאלה מתוך האפשרויות וכן להבטיח קריאה יסודית של השאלה שנבחרה.
- **מרכיבי שאלה:** יש להקפיד לקרוא היטב את כל השאלה על כל סעיפיה ותתי-סעיפיה בטרם משיבים, הן כדי לוודא את הבנת הנדרש בכל אחד מחלקי השאלה בפני עצמו, הן כדי לוודא שיודעים להשיב על כל חלקיה בטרם מתחילים, והן כדי להשיב על כל סעיף באופן מובחן מהאחרים, ולמנוע חזרות וכפילויות מיותרות בסעיפים הבאים. בכל סעיף יש לשים לב לכל מרכיבי השאלה (מילות הנחיה שונות וכו'), וכן לרמת הפירוט הנדרשת (למשל: הסבר או הדגמה או יישום של פריטים שונים ולא רק באופן כוללני), ולוודא שלא מדלגים או שוכחים שום מרכיב (כדאי למרקר את כל מילות ההנחיה והשאלה).

השאלות הגדולות (פרק ראשון בכל חלק)

- בראש כל שאלה מובאים **מקורות** שעליהם יש להתבסס בתשובה. שימו לב, ייתכן שיובאו שני מקורות הקשורים באותו נושא, אך אינם לקוחים בהכרח מאותו פרק בספר הלימוד!
 - **סעיפים א'-ב' (ולעתים ג')**: מתייחסים במפורש למקורות המצורפים, ונדרשת בהם בעיקר הבנת הנקרא (ברמה שמעבר לפרפראזה), פרשנות וניתוח בסיסי. כחלק מהסבר הדברים עשוי להידרש הסבר מושגים ועקרונות כלליים המשוקעים במקור בהתאם לאופי השאלה יש להקפיד לבסס התשובות על הטקסטים (לעתים לצטט ולהסביר הציטוט בהקשר הנדרש).
 - **סעיף ג'**: יכול בדרך כלל העמקה במקורות שהובאו בראש השאלה (אינטגרציה, היסק, סתירה, קושי וכד'), בקיאות במקור אחר שרלבנטי לנושא (מאיר אותו, מפרש אותו וכד'), או השוואה למקור נוסף (לעתים בצירוף מובאה קצרה ממנו, לתזכורת בלבד. בדרך כלל יש להתייחס למקור המשווה מעבר לציטוט שהובא).
 - **סעיף ד'**: בדרך כלל נדרשת יכולת יישום הנושא למקרים חדשים, בחיי התלמידים ו/או מן האקטואליה; (שאלות עמ"ר = ערכים, משמעות, רלבנטיות) בשאלות אלה בדרך כלל אין "תשובה נכונה", תתקבלנה תשובות שונות ובלבד שהן מבטאות הבנה טובה של הנושא, יישום נאות של הטקסטים, וכן שהן מנומקות בצורה טובה.
 - חלק מן הסעיפים מחולקים ל**תתי-סעיפים**. זה מאפשר לתלמיד עיון מדורג במקור השלם, ופיזור הניקוד על מרכיבים אחדים (במקום שאלה כללית וגורפת שבה נוטים להחמיץ חלק מהמרכיבים). במקרה זה חשוב לקרא את שני תתי-הסעיף בטרם מתחילים להשיב כדי לשים לב לחלוקת מבנה התשובה בהתאם.
- בשאלות ה"גדולות" ההנחה היא שתלמיד ישיב בדרך כלל על שני הסעיפים הראשונים הממוקדים יותר בניתוח המקורות המצורפים, ויבחר אחד מבין הסעיפים המורכבים יותר.

שאלות בקיאות, הבנה ויישום כלליות (פרק שני בכל חלק)

- בחלק מן השאלות מובא ציטוט קצר שהוא מעין פתיח לשאלה (ותזכורת לתלמיד). במקרים אלה יש להשיב לא רק על בסיסו, אלא על בסיס בקיאות והבנה כללית של המקור. **אין להסתפק במשפט הקצר שצוטט.**
- השאלות מחולקות לשני סעיפים (ששניהם חובה). גם כאן עשויים חלק מהסעיפים להיות מחולקים לתתי-סעיף, בהתאם לשיקולים שצוינו לעיל.
- גם בשאלות אלו עשויים להיות משולבים שאלות עמדה, הערכה, עמ"ר וכיו"ב. המפתח להערכתן הוא תמיד ביסוס התשובה בנלמד, ביטויים של התמצאות בנושא מבחינת אוצר מלים רלבנטי, מושגי מפתח, עקרונות רלבנטיים וכו'.
- ככלל, יש להקפיד להשיב לפי ההנחיות (לא פחות מהנדרש, אבל גם לא יותר, תוך 'בריחה' מהעיקר)

לפניכם רשימת מילות הנחיה ושאלה מרכזיות שעשויות להופיע בבחינה:

- גם בשאלות הבנת הנקרא הציפייה היא להרחבה שמעבר לפרפראזה. צריך לבוא לידי ביטוי שהתלמיד למד את הנושא בכיתה בשיעור מחשבת ישראל, ואינו משיב על השאלה רק ברמת ההבנה הלשונית.
- **הסבר** [טענה, קביעה, כלל, דילמה, ביקורת, מחלוקת, שינוי, וכו'] = מלבד ביאור מילולי של המקור/הרעיון גם את פיתוח לכדי טענה שלמה וקוהרנטית, המשגה מסוימת שלו, וכן התייחסות קצרה להקשר כללי יותר.
- **מדוע? נמק. הבא X נימוקים. בסס** = נימוק הוא ביסוס הגיוני של עמדה או טענה בעזרת עקרונות או השקפה כללית יותר ו/או (ביסוס פורמלי) בניתוח וציטוט סלקטיבי מתוך טקסט נתון. יש לכלול בנימוק/ביסוס מטבי מידע נוסף (היסטורי, פילוסופי וכו') שאינו מפורש במה שנתון בשאלה, אך עומד ברקע שלו.
- **הצג** [עמדה, שיטה, שאלה ...] – מבט רחב, שכולל הסבר, דוגמא, נימוקים – לפי העניין
- **פרט...; הדגם ...** = לא להישאר ברמת ההכללה אלא להביא דוגמא או מרכיבים של הכלל
- **השווה** = במה דומה ובמה שונה X מ-Y? הצג נקודת דמיון ונקודת שוני. התייחסות לקריטריונים להשוואה, התייחסות לדברים מהותיים לנושא המשווה
- **האם דבר מה מתיישב עם דבר אחר?** = להציג את הסתירה/המתח לכאורה בין שני הדברים (עמדות, מובאות, וכו') ואת הדרך האפשרית לפתור אותה (ביסוס אפשרי בטקסט ובנושא המדובר)
- **מהו הקושי** (שמעורר/ת עמדה, ציטוט, מקור, רעיון וכו')? **מהו הפיתרון/ות לקושי זה?** (על בסיס מקורות נתונים ו/או מתוך דיון אישי)

שגיאות שכיחות שכדאי להתייחס אליהם אם עלו בבדיקת בחינת המתכונת):

- אי התייחסות לכל מרכיבי השאלה; דילוג על תתי סעיפים;
- אי הבנה מדויקת של מילות ההנחיה (ציין, הסבר, הצג, נמק, בסס במקור, השווה, וכו');;
- תשובה מצומצמת מדי (למשל, ללא הסבר וביסוס מספק); (חשוב להגיד לתלמידים לכתוב תשובה כאילו הם מסבירים למי שאינו מכיר כלל את החומר.)
- תשובה כוללנית מדי (לא ממוקדת בשאלה, מפוזרת, סתמית);
- תשובה ארוכה מדי שאינה ממוקדת בשאלה אלא "יורה לכל הכוונים"...
- תשובה המערבבת בין הנדרש בסעיפים שונים ויוצרת בכך טשטוש ההבדלים או בלבול בין עניינים שונים;
- ניסוחים מעורפלים ומסובכים מדי (המצביעים לעתים קרובות על אי הבנה);
- אי דיוק בניסוח, שימוש משובש במלים, תחביר לקוי (כל אלו משפיעים על דיוק בהבנת התוכן);
- התבססות על המובאה הקצרה שהובאה בשאלה (כרמז מכוון בלבד), במקום על מכלול דברי ההוגה באותו נושא; יש לשים לב לכך בעיקר בשאלות בפרק השני.
- תשובה המבוססת כולה על פרפרזה של הטקסט הנתון, במקום להרחיב מעט על הרובד שאינו גלוי בטקסטים (מניעים, מחברים, קולות שונים...)
- השמטה בגלל היסח הדעת – של סעיף או תת-סעיף או אחת מההנחיות הנדרשות בשאלה.
- וכמובן, שגיאות תוכן ממש (טעויות או השמטות של דברים מרכזיים בתשובה);

בהצלחה!